

Részletes ismertető az Olvasás 2. osztályosoknak I-II. kötet és Olvasás munkafüzet 2. osztályosoknak I-II. kötet taneszközökről

(FI-501020201/1; FI-501020202/1; FI-501020203/1, FI-501020204/1)

Kapcsolódó taneszközök: Olvasókártya-csomag (64 lapos, olvasó- és dicséretkártya)

A tankönyv koncepciója

Az olvasókönyv fejlesztésének elsődleges célja az volt, hogy a különböző módszertani iskolák és alkotóműhelyek eredményeinek figyelembevételével, azok szemléletére, tapasztalataira, tanulságaira támaszkodva, szintézisre épülő, a kommunikációs készségfejlesztést az egyik legfontosabb fejlesztési területnek tekintő új tankönyvcsalád szülessen.

Kisiskolás korban az anyanyelvi nevelés döntő szerepet játszik a kulcskompetenciák kialakításában, fejlesztésében. Az alsó tagozaton a magyar nyelv és irodalom tantárgy elsődleges célja az anyanyelvi kommunikációs képességek fejlesztése, és az ehhez elengedhetetlen ismeretek elsajátíttatása. Az anyanyelvi képességek fejlesztése nemcsak cél, hanem eszköz is a személyiség harmonikus fejlődéséhez, a nemzeti önazonosság erősödéséhez, a kognitív és érzelmi fejlődéshez, valamint mindezek katalizátora is egyben. További fontos feladata a szóbeli és az írásbeli érintkezések önálló és kreatív, integrált használatának elsajátíttatásához szükséges alapvető képességek intenzív fejlesztése. Az olvasás és az írás képességének elsajátítása kulcs az önálló tanuláshoz, majd pedig a boldoguláshoz a mindennapi életben.

Az 1–2. évfolyam legfontosabb feladata az olvasás és az írás megtanítása. Az első olvasási sikerek meghatározóak az olvasóvá válás, az olvasással kapcsolatos pozitív viszonyulások kialakulásának folyamatában. Az anyanyelvi nevelés területeit arányosan kell fejleszteni, s el kell érni, hogy a különböző területek képességfejlesztése és ismeretanyaga egységet alkosson.

A tankönyvcsalád kialakításakor figyelembe vettük azokat a tudományos eredményeket, melyek a hatékony olvasástani alapjait jelentik. Az olvasási folyamat alapvetően két fő részre osztható: a dekódolásra (vizuális élmény alapján a betűsorok megfejtése, a betűknek a megfelelő beszédhangokkal történő megfeleltetése) és a megértésre, vagyis a lexikai egység morfológiai szerkezetének felismerésére és a jelentés azonosítására (szövegértés).

A tankönyv módszertani törekvései, szerkezete

A tankönyv azt a folyamatot támogatja, melynek során a gyermek a betűző olvasásról áttér a jó tempójú folyamatos olvasásra. A kezdeti szótagokra bontott szövegek olvasása után több olvasástechnikai óra beiktatásával fokozatosan hosszabb szövegeket kínálunk olvasásra.

Az olvasás-szövegértés fejlesztési folyamatát több oldalról segíti a könyv szerkezete is: **RJR-technika, olvasásstratégiai eszköztár, többszintű szókincsfejlesztés, sajátélmények ütköztetése, alkalmazás, gyakorlás az új ismereteknél.**

A tankönyv szerkezetét úgy alakítottuk ki, hogy a tanóra menetéhez illeszkedjen, ezzel is sugallva azt a módszertant, mellyel az értő olvasás fejlesztését támogatjuk. Az RJR-technikán alapuló felépítmény ráhangoló kérdésekkel, vizuálisan is leválasztva a szövegről, tartalmazza azokat a feladatokat, melyek a szöveg témáját előkészítik.

Emellett a nyelvi nehézségeket jelentő szavak, szókapcsolatok, kifejezések megismerése is elkezdődik, hogy a szöveg olvasása során ne akadjon meg a lendület egy-egy ismeretlen szó értelmezésekor. Fontos szerephez jut a saját élmény és az előzetes tudás transzferálása a felkészülés során.

A szövegek nehézségi foka és hossza fokozatosan növekszik. Az év elején még hanganalízissel kapcsolatos feladatokat, betűsorok, szótagok, szavak, szóoszlopok, szópiramisok, szószerkezetek váltják fel, illetve mondatok olvasása zajlik. Majd áttérünk a rövidebb szövegek, versek olvasására, és ezt követik a hosszabb mesék, szövegek.

A hosszabb szövegeket megállókkal tagoltuk. A megállókhöz az adott részhez kapcsolódó szövegfeldolgozó kérdéseket társítottunk. A leckéhez kapcsolódó olvasmányok mellett gyakran egyéb olvasmányokat pl. ismeretközlő szövegeket olvashatnak a gyerekek (pl. differenciáló jelleggel).

A kötetet úgy alakítottuk ki, hogy a sorok hossza olvasáshigiéniai és vizuáltipológiai szempontból a legmegfelelőbb legyen a korosztály számára. Az A/4 méretű könyv valójában egy A/5 tükörméretű szöveghosszúságot foglal magában, a széles margót pedig koncepcióban képes és szöveges szómagyarázatokra, az olvasókártyák mint memóriafofasok, hívóképek szerepeltetésére alakítottuk ki. Fontos szempont volt az olvasás fogalmát a megértés, a funkcionális olvasás irányába bővíteni: szem előtt tartani, hogy az olvasás az írott szöveg megértése, használata és megítélése az ember céljainak elérése, tudásának fejlesztése és társadalmi részvétele érdekében történik, és az olvasókönyvek feladata ennek alapozása. Ezért a szépirodalmi szövegeken túl egyéb szövegtípusba tartozó szövegeket is olvastatunk a gyerekekkel, táblázatokat értelmezünk, plakátokat, mozijegyet stb., ahogyan a tanulás tanulásának is megkezdjük az előkészületeit.

Az Olvasás 2. osztályosok számára I-II. kötet felépítése az **évszakokhoz kötődő tematikát** követi, egy-két kiegészítő fejezettel.

Az I. kötet 4 fejezetre tagolódik:

1. Ismét együtt! Ismételjünk!
2. Ősz
3. Mese, mese, mátká...
4. Tél

A II. kötet 5 fejezetre tagolódik:

1. Tél
2. Gyermekvilág
3. Tavasz
4. Mesés természet
5. Nyár

A kötetszerkezet kialakításánál figyelembe vettük az átmenetet a betűző, szótagoló olvasástól a folyamatos, lendületes folyékony olvasás kialakulása felé. Ezért az ismétlődő részben a hanganalízisig visszanyúlóan található feladatok, majd fokozatosan építkezünk a betűtől a szövegszintig. Ezt az építkezést több **olvasástechnikai órával is meg támogatjuk**, hogy a differenciálásra is elégséges anyagot nyújtsunk pl. Almaszüret 18.o. (a, á, e, é, i, í gyakorlása); Erre csörög a dió 20.o. (o, ó, ö, ő, ü, ú gyakorlása); Birs, hárs, pinty 34.o. (mássalhangzó-torlódásos szavak olvasása) stb.

Nem direkt módon, hanem közvetve, felfedeztetéses módszerrel egyre több és több olyan elemet ismernek fel a gyerekek, amelyek a népmesékre jellemzőek. Ehhez kialakítottuk **az Olvasókártyákat, melyek a legfontosabb mesei attribútumokat, szereplőket, fordulatokat hivatottak egy-egy szimbólummal behívni**. Ezekből a mesék vázlatlánca is kirakható, s a már megismert elemekből kreatív szövegalkotással új mesék szülehetnek.

Az olvasókönyvben szerepelnek magyar népmesék és más népek meséi mellett versek, ismeretközlő szövegek, találós kérdések, levél, interjú, lexikon szócikkek, olvasás- és beszédtechnikai fejlesztésre alkalmas szövegek.

A tananyag-feldolgozás módszereinek legfontosabb szempontjai

- Az RJR-modellnek történő következetes megfelelés,
- az olvasásstratégiai szempontok figyelembe vétele,
- szókincsfejlesztés.

Minden olvasmány feldolgozása sárga színnel jól elkülönítve szerepel a könyvben. A szókincsfejlesztést támogatja a szövegekben a kézzel kiemelt betűszín, mely szavaknál szöveges vagy képes magyarázat található a margón. Ezekhez munkafüzet feladat is kapcsolódik, hogy alkalmazással segítsük a bevéődést.

A szakaszos szövegfeldolgozás módszerével élünk, de csak javaslatot teszünk a megállókra. A megállókhoz kapcsolódó kérdések mellett a szövegértést ellenőrző, sokszor

továbbgondolásra is érdemes kérdéseket, felvetéseket fogalmaztunk meg. A jelentésteremtés így a szövegfeldolgozás során valósul meg.

A reflektálást pedig a szövegeket záró feladatok és kérdések támogatják meg.

A szövegfeldolgozás során gyakran alkalmazunk vizuális szervezőket, vázlatláncot a szerialitás-fejlesztéshez és vázlatkört a rendszerszerű gondolkodásmód, ill. az ok-okozati összefüggések megértéséhez.

Az elnyújtott ismétlődő szakaszban az *Ábécés olvasókönyvből* ismerős feladattípusokkal és grafikákkal megtámogatva fejlesztjük az olvasástechnikát, és a differenciálásra is nagy hangsúlyt fordítunk az év elejére összegyűjtött direkt problémákra koncentráltan kidolgozott gyakorlóórák során. Az egyre nehezedő, nagyobb lélegzetű szövegek felé közeledve, mindig kínálunk kiegészítő olvasmányt vagy a munkafüzetben tankönyvfüggetlen, rövidebb, elsősorban ismeretközlő szövegeket olvasásstratégiai módszerrel történő feldolgozásra.

A tanulás tanulásának alapozását már ezen az osztályfokon megkezdjük pl. vizuális jelek használatának bevonásával a szöveg értelmezése során. Minden fejezet elején van egy-egy olvasástechnikai óra, mely a hangoktól a szövegig egyre nehezedő feladatokat kínál, és az olvasás technikai tudására helyezi a hangsúlyt.

A célunk az volt, hogy sok játékos, a gyerekek egyéni fantáziáját megmozgató feladattal segítsük az olvasmányok jobb megértését. Egyéni szövegalkotással gyakoroltassuk a mesészővést, hogy könnyebben rögzüljön a mesékre jellemző eszköztár az alkalmazás során.

A tankönyv eszközszerrendszere

Motivációs eszközként jól használhatók az Olvasókártyák. Ezek a kártyák a tankönyvben található mesék alapján készültek. Többféle helyzetben használhatók: alkalmasak az olvasmányok tartalmának felidézésére (ezt a célt szolgálják a tankönyv margóján megjelenve is), kereshetünk velük hiányzó láncszemet, kirakhatjuk a mese kezdetét s gyerekektől várhatjuk a jóslást, a befejezésre vonatkozóan stb. Nagyon fontos szempont a mesekártyák használata során az a funkció, melynek segítségével a magyar népmesék állandó szereplőit, jellegzetes eszköztárát lehet megismerni. Ez szolgál a harmadikos tananyag alapjául, ahol a mesék műfaji sajátosságait jobban megismerhetik majd a tanulók.

A ráhangolódó oldalak általában egy-egy nyitó képpel indulnak. Ez a kép segíti a gyerekeket abban, hogy közelebb kerüljenek a mű témájához, és felfedezzék, hogy önmaguk számára milyen kapcsolatot tudnak kialakítani a téma és a saját életük között.

Az Olvasókönyvben több olyan, a mindennapi életben előforduló helyzetet is szimulálhatnak a gyerekek, mint például az információkérés vagy a jegyvásárlás. A szépirodalmi szövegek mellett az ún. kevert típusú szövegekre is van példa (pl. plakát, moziplakát) értelmezése, mely a hétköznapi helyzetekre készíti fel a gyerekeket.

Javasoljuk és megfogalmazzuk a feladatokban is az elemi tanulási technikák (hangos és néma olvasás, az olvasott szöveg elmondása, ismétlés, előzetes és utólagos áttekintés, kérdések felvetése stb.) rendszeres alkalmazását, rutinszerű kialakítását. Az összetett tanulási technikák bevezetését (pl. szerialitást segítő vázlatpontok sorba rendezésével, kooperatív technikák

bevezetésével, gondolattérkép szerepeltetésével) alapozzuk.

Az olvasókönyv algoritmikus építkezése segíti a tanulókat a tanulásra vonatkozó metakogníció fejlesztésében. A motivációs képekkel felkeltjük a tanulók érdeklődését, ezáltal erősítjük a tanulói kompetenciamotívumot.

